

WINDBELEMMERING BIJ MOLENS

In onze provincie is in de afgelopen maanden aktieve strijd gevoerd om bij een aantal molens te bewerkstelligen dat bomen die de wind te veel uit de zeilen namen geknot of gekapt werden.

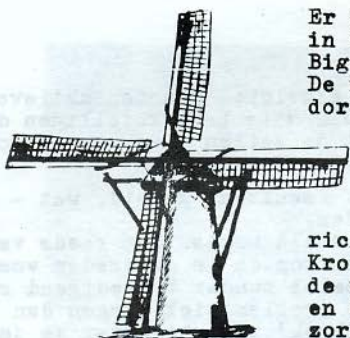
In 2 gevallen heeft dit tot resultaat geleid, wat - helaas - bijna uniek genoemd mag worden. Het mag als bekend verondersteld worden dat reeds vanaf het begin van deze eeuw op vele fronten is gestreden voor vrije windvang van windmolens. Veelal zonder bevredigend resultaat. Publikaties over deze problematiek dragen dan ook wel het karakter van 'zwartboek'. Zie hierover de jaarboeken van De Hollandsche Molen over de periode 1943/1952 en 1953/1956; het artikel 'Windmolens en ruimtelijke ordening : een slepend probleem' van de hand van E. Smit, dat verscheen in het tijdschrift Stedebouw en Volkshuisvesting van nov. 1977.

Maar gelukkig is in Groningen gebleken dat in 2 gevallen de betrokken overheden (in dezen de gemeenten) gevoelig waren voor de aangevoerde argumenten, zodat overgegaan is tot het kappen van enige hoge populieren bij de molen Fram te Woltersum (gemeente Ten Boer), en het afknotten van ruim 20 zeer hoge populieren bij de molen Joeswert te Feerwerd (gem. Ezinge).

Om een indruk te geven van welke argumenten gebruik gemaakt kan worden bij het voeren van strijd tegen windbelemmering bij molens drukken wij hierna de brief af, die de Garnwerder Molenstichting aan de gemeente Ezinge gericht heeft. Het betreft hier dus de kwestie van hinder door bomen bij de molen van Feerwerd.

"Windbelemmering bij molens"

Al in de voorgaande eeuwen werd wel geschreven over windrecht voor molens. Een begrijpelijke zaak. Molens namen in het Nederlandse volksleven een belangrijke positie in. Voor de voedselvoorziening en waterbeheersing. Maar ook kwamen er industriemolens als zaagmolens, oliemolens, run- of barkmolens, papiermolens, mosterdmolens, cacao molens, enz. In de Zaanstreek stonden in de vorige eeuw 1000 industriemolens. Eens was de wind voor ons de belangrijkste energiebron.

...de molen van
Biggekerke...

Er zijn molens waar het oude ambacht in stand bleef. Zo eentje staat te Biggekerke, gemeente Valkenisse. De mulder van de in vol bedrijf zijnde dorpsmolen aldaar had bezwaar tegen het plan tot bouw van bungalows op 120 m, en eengezinshuizen in half open verband op 155 m afstand ten zuidwesten van de molen (de belangrijkste windrichting). Bij de behandeling door de Kroon werden adviezen ingewonnen van de vereniging De Hollandsche Molen en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

Uit die adviezen bleek dat de wind minimaal een afstand van 30 maal de bouwhoogte nodig heeft om zijn turbulent karakter te verliezen.

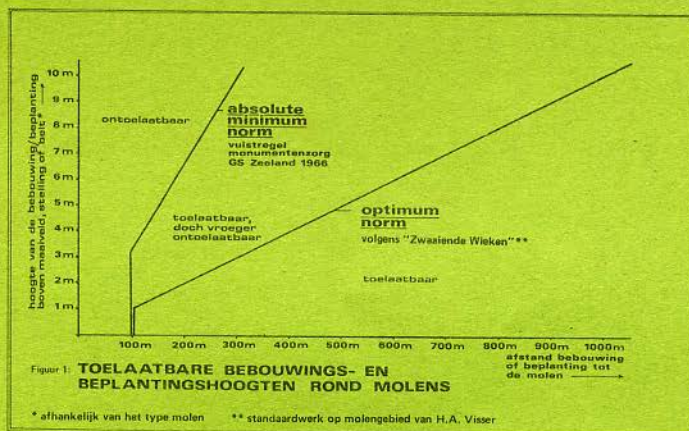
Het bezwaar van de molenaar werd gegrond verklaard; de goedkeuring aan het plan werd onthouden ook ondanks het feit dat elders in Biggekerke geen bouwgrond aanwezig is (Kon. besluit van 23 nov. 1972, nr. 31).

Omstreeks de laatste eeuwwisseling werd de betekenis van de windmolens geringer. Toch vaardigden Gedeputeerde Staten van Utrecht in 1909 een verordening uit op 'bouwen en planten in de nabijheid van de in de provincie Utrecht gelegen windmolens, dienende tot het uitmalen van water'. Hierbij werd uitgegaan van de zogenoemde '1-op-50 maatstaf', d.w.z. op 200 meter afstand van de molen mocht niet hoger gebouwd of geplant worden dan 4 meter; op 400 meter niet hoger dan 8 meter. Bij deze maat is uitgegaan van grondzeilers. Bij een stellingmolen dient de hoogte van de stelling te worden opgeteld bij de toelaatbare bouw- en planthoogte. De maat 1:50 werd later als planologisch gewenst beschouwd.

Hoewel er goede uitgangspunten voor een goede windvang bestaan kan met vele voorbeelden - vooral in de Randstad Holland - worden aangetoond dat moderne economische belangen voorrang kregen. Molens kwamen soms tussen flatgebouwen of hoge bedrijfsgebouwen te staan. Dit niet alleen tot schade van de molen als instrument maar ook als monument.

Uiteraard gingen overgebleven vakmolenaars in het verzet, gewoonlijk bij de gemeente. Zo vestigde Hedde de Groot te aandacht van het gemeentebestuur op het voor zijn bedrijf fnuikende bomenbestand. (bij de molen van Feerwerd, red.)

Bomen zijn vaak landschapsverfraaiend. Maar bomen zijn ook belagers van molens; bomenhinder staat zelfs boven aan de lijst van molenvraagstukken. Als belendingen bij molens zijn bomen, ook historisch gezien, onverantwoord. Zij kunnen daar eenvoudig vroeger niet gestaan hebben, i.v.m. de nood-

zaak tot vrije windvang rondom. Wegkappen van dergelijke bomen is dan bepaald geen vandalisme maar een bewijs van een historisch besef. Overigens: het maken van beplantingen vraagt meer behoedzaamheid dan vaak in acht is genomen. Open landschappen met wijde uitzichten op dorpsilhouetten met kerken of andere monumenten, dienen hun karakter te behouden. Onlangs bleek uit een onderzoek in de Groninger veenkolonieën dat de bevolking hecht aan het open landschap.

Met de toeneming van de waardering voor molens groeide ook het inzicht dat het nodig is te wijzen op ontaardende toestand nabij die molens. Publikaties op dit gebied verschenen. ... Molenvrienden in geheel Nederland richtten een net van 'molenbiotoopwachters' op.

In het licht van het vorenstaande is het niet verwonderlijk dat ook wel eens de aandacht viel op beplantingen rondom sportvelden, als zo'n veld nabij een molen ligt. De afdeling Noordholland van de Kon. Nederlandse Voetbalbond maakte al eens (in nov. 1977) bekend welke aanbevelingen de grondtechnische dienst van die bond doet als het gaat om beplantingen rond voetbalterreinen. De bond ontraad hoge windsingels omdat die het nadeel hebben veel blad te verliezen en ook wordt niet voorkomen dat de wind tussen de hoge stammen doorwaait. De bond geeft een overzicht van struik- en boomsoorten,

...knotpopulieren bij molen te Rijssen...

die - al naar het bestaande landschap en omstandigheden - kunnen worden toegepast. Als minimum planthoogte wordt 2 meter aangenomen.

Bij de molen te Rijssen staan ook populieren waarvan tot voor enige jaren gezegd kon worden dat het minder zichtbaar was dat de molen daar als een krepeergeval stond. Maar na een kostbare restauratie ging men onlangs van deze molenvijanden nummer 1 'knotpopulieren' maken. En dit terwijl de molen weliswaar geregeld draait, maar niet als productiemolen.